

Árnyak

Részlet a Keserű víz című regényből

Annak gyanúja, hogy az az egyetlen írott forrás, amelyre egyáltalán még támaszkodni lehet az egykor volt valóság megismerésével kapcsolatban, nem minden elfogultságtól mentes, bizonyos fokú távolságtartó óvatosságra kell, hogy készítse a krónikaíró, aki a lehető legkörültekintőbben próbál eljárni a múlt föltárása során, így aztán kénytelen egyéb, még ha csupán közvetett kútfőket is felkutatni a minél tárgyilagosabb és teljesebb megismerés céljából. Így történt, hogy miközben Veres Benő komlósi, később nagykorpádi református lelkész emlékirataiban szinte egyáltalán nem emlékezik meg azokról a panaszokról, amelyek pedig jelentősen megsokasodtak a presbitérium fölállítása után a szlánavodai hitközségben, addig a dunamelléki reformált evangéliumi anyaszentegyház püspökségének irattárában számos beadványt találtunk, melyek mind-mind megáttalálhatták visszaélésekről tudósítanak, amelyeket Gécinék és *bandájának* a számlájára írtak. Még a hivataltalos stílusban megfogalmazott beadványok higgadtan tűnő szövegezése mögül is fel-felsejlik bizonyos nyelvi fordulatokban – mint amilyen példának okáért ez a „bandája” kifejezés is – az elszenvedett jogtalanságból fakadó fölháborodás, sőt a belőle táplálkozó harag, amely a panasztevőket arra a kétségbeesett lépésre készíthette, hogy önállóságuk kárára felsőbb egyházi hatóságoktól kérjenek valamifajta igazságszolgáltatást vagy jogorvoslatot az őket ért vélt vagy valós (ezt próbáljuk most és itt kideríteni) igazságtalansággal kapcsolatban.

Nem tudjuk, hogy Veres azért nem tesz említést ezekről a panaszokról, vagy legalább az azokat kiváltó eseményekről, mert őt magát nem is keresték meg a szlánavodai telep lakói, tudva, vagy inkább feltételezve azt, hogy Géci Veres utasításai szerint cselekszik, legalábbis vele egyeztet minden a hitközség életére vonatkozó nagyobb döntés előtt, vagy mert az Úr kegyelméből felállított presbitérium többségi, tehát Isten és ember előtt legitím határozatait semmilyen tekintetben sem kívánta felülbírálni, és így a panaszok igazságértékének megítélését sem tekintette saját kompetenciája alá esőnek, hiszen azzal, hite szerint, a Szent Lélek munkálkodásának jogszerűségét kellett volna kétségbe vonnia. De az is meglehet, hogy egészen egyszerűen a hitközség hivatalosan nem tartozott Veres illetékességi körébe, bár hogy valójában hová is tartozott, arról éppen ezeknek a bizonyos írásos panaszoknak a hányattatott hivatali útja tanúskodik a legékebben, ugyanis minden okunk megvan feltételezni, hogy először a közeli felső-baranyai református egyházmegyéhez érkeztek be, de mivel a szörványtelepek újonnan alakult hitközségeinek illetékességét még senki sem állapította meg, valószínűleg hosszú várakoztatás után, és mert ténylegesen nem érezte magát illetékesnek a döntésben

a felsőbaranyai egyházmegye, végül a pesti illetékességű püspök, Török Pál hivatalába kerülhettek. Ugyanakkor könnyű belátnunk, hogy a nagy távolság, a szlávodai hitközség lélekszámának elhanyagolható nagysága, magyarán mondván jelentéktelensége, vagy maguknak a panaszoknak a ténylegesen helyi érdekű tétje miatt okozták együttesen, hogy valójában sosem jutottak el a püspök asztalára, és így sohasem indult meg semmiféle vizsgálat a beadványokban megfogalmazott ügyekkel kapcsolatban.

Értelemszerűen az egyházkerülethez eljutott panaszok döntő többsége a szlávodai telep reformált híveinek hitéletére vonatkozik, az egyházkerület ugyanis csak a hitéletet érintő kérdésekben volt jogosult a helyi presbitérium döntéseinek felülvizsgálatára, hiszen minden egyéb esetben sérülne a hitközség autonómiája, és vele újra rávetülne Isten választott népére ama zsarnokság árnya, mely a reformáció előtt oly súlyos teherként nehezedett Sion gyermekeinek árva lelkére, meggátolva őket az Úr dicsőítésének szabad gyakorlásában.

Ugyanakkor ezeknek a panaszoknak a milyenségéből, vagy azokból a körülményekből, amelyek együttállása okán némely sérelem előállhatott, következtethetünk arra, hogy minden nyilvánvalónak tűnő állítás mellett sem alapvetően teológiai természetű viták, sokkal inkább a Gécin egyre jobban elhatalmasodó hatalmi mámor állhat mindezen konfliktusok hátterében.

Mert mi másra is gondolhatnánk akkor, amikor a Veres látogatását követő, tehát az 1867. év húsvét vasárnapi istentiszttelen Géci, aki minthogy a választott presbitérium fejeként a szolgálatot teljesítő lelkész távollétében – vagy jelen esetben: hiányában – jogosultságot szerzett az úrvacsora kiszolgáltatására, megtagadta ezt a legszentebbnek számító sákramentumot Árva-Tóth Sándortól. Mégpedig mindezt minden előzetes figyelmeztetés nélkül tette, ott, a gyülekezeti sátorban a közösség szeme láttára alázva porig Árva-Tóthot, s ezzel mindenki előtt megszegyenítve a mit sem sejtő családját is.

Az úrvacsoráért sorban állók között a presbiterek után következő Árva-Tóth, aki a szűkös lehetőségeihez mérten ünneplőbe öltözöten – mert úgy tartották, a legszentebb sákramentumot nemcsak a belső, de a külső ember ünneplőbe öltöztetésével is meg kell tisztelni – a saját bevallása szerint bűnbánó lélekkel s így a heidelbergi kiskaté rendelkezései szerint is joggal várhatta, hogy ajkai közé vehesse a Krisztus testét szimbolizáló kenyeret, és kortyolhasson a Krisztus vérének jelképező borból, mely jegyekben a Megváltóval való misztikus egyesülés adatik a földi halandónak a Szent Lélek közbenjáró munkálkodásának köszönhetően, sorra kerülve mégis azt tapasztalta, hogy a szent jegyeket kiosztó Géci a kenyér és a kehely átnyújtása helyett csupán annyit mondott neki, a nagy Kálvin szavait ismételve emelt és ünnepélyes hangon, hogy a sátor alatt lévő gyülekezet minden tagja hallhassa: „Mindenkinek, aki a szent sákramentumhoz megvetéssel vagy nemtörődömséggel közelít, egyáltalán nem gondolva azzal, hogy az Úr hívásának engedelmeskedjék, helytelenül használja és visszaél vele. Mert ha sem égen, sem földön nincs nagyobb kincs és méltóság, mint az Úr teste és vére, akkor nem kis hiba, ha valaki hebehurgyán és kellő előkészület nélkül veszi azt.” És még el sem haltak a dörgedelmes, akkor szinte átokként visszhangzó szavai a gyülekezeti sátorban, amikor máris a következő hitsorsos felé fordult a kovász nélkül sütött kenyérral és a Géci által ki tudja, honnan szerzett borral.

Abból gondoljuk, hogy Géci jó előre készülhetett ezen teátrális és a lehető legnagyobb megaláztatás célját szolgáló gesztusra – hiszen amennyiben nem tartotta méltónak Árva-Tóthot a szent sákramentum vételére, akkor az úrvacsorára vonatkozó egyházi rendelkezéseknek megfelelően már a gyülekezeti sátorba való belépésnél közölni kellett volna ezt vele mint a legfőbb előljárója. Legalábbis erre enged következtetni, hogy szó szerint betanulta ezt a hosszú Kálvin-idézetet, mely mondandóját tekintve azt a célt szolgálta, hogy ott a gyülekezet előtt tisztátalannak bélyegezze a férfit, miközben minden szavával azt sugallta, hogy a szent sákramentum megtagadása az ő érdekeit szolgálja, hiszen, aki nem aláztos szívvel és megtisztult lélekkel veszi magához az Úr testét és vérét, képmutónak számít az: „*a képmutatók viszont ítéletükre esznek és isznak*”.

Árva-Tóth egy ideig villámsújtottan, vagy stílusosabban fogalmazva meredt sóbálvánnyá váltan állt a sátor közepén a hol sajnálkozó, hol a kaján kárörömtől csillogó tekintetek kereszttüzeiben, mindenesetre megszegyenülten és megalázottan, az elszenvedett lelki megrázkódtatástól bénult mozdulatlanságra kárhoztatva, ami azt eredményezte, hogy a mögötte várakozók egy lépést kénytelenek voltak oldalra lépve kikerülni őt, hogy előrébb jussanak a sorban, hogy ők, akik méltónak találtattak rá, részesülhessenek az úrvacsora kegyelméből, s csak a harmadik hitsorsos után mozdult arrébb Árva-Tóth, és kalapját még mindig a kezében gyűrögetve, előbb tétova, majd egyre határozottabb léptekkel a sátor kijárata felé indult.

Nem nézett senkire.

A gyülekezeti sátor hátsó felében ülők között ugyan elkezdődött némi gyenge, és talán még valamelyes fölháborodott csodálkozásról is tanúskodó pusmogás, ám az istentisztelet szokásos rendjének megfelelően az úrvacsora kegyelméért mondott hálaadó ének hangjai elnyomták ezt is. De ezúttal még ennek az oly gyakran énekelt hálaadásnak a szavai is – „Boldog ember az, ki bünt nem ismer, Kinek vétke már elfedeztetett, Néki az Úr bünt már nem tulajdonít, Lelkében csalárdság nincsen” – gúnyként hatott Nagy Annára, akinek visszafojtott zokogását ugyan nem lehetett hallani, de vállainak rázkódása mindennél jobban árulkodott feldúltságáról. Látva, hogy férje egyenes tartással és határozott léptekkel, amiben mégiscsak ott érződött a büszkeségén esett sérelem soha le nem mosható gyalázata, elhagyni készül a gyülekezeti sátrat, felocsúdva dermedt sokkos állapotából, magához szorította leányát mintegy óva a ráirányuló, kíváncsian fürkésző tekintetek elől, fiát kézen fogva ura után sietett.

Soha többet nem vettek részt a gyülekezeti sátorban tartott istentiszteleten. Értjük ezt nem csupán a férjre és a feleségre, hanem ártatlan gyermekeikre is, akiknek lelki érésével kapcsolatban komoly aggodalmak fogalmazódtak meg a presbiterek körében. Némelyek Gécit vádolták az esetlegesen elvesztegetett igazhitű lelkekért, akikből amúgy is annyira szűkében voltak itt a pogányság árjának közepén, és az ő felelősségét firtatták a szerintük jogtalan és meggondolatlan, mert Géci személyes bosszújából és nem hitbéli meggyőződéséből, pláne nem a Szent Lélek sugallatából fakadó durva gesztusért. De a „hármak”, ahogyan Géci és társai hívták az elégedetlenkedőket, mindig kisebbségben maradtak, így soha egyetlen határozatot sem sikerült hozniuk sem ebben, sem egyéb szintén sérelmesnek vélt ügyel kapcsolatban.

Minden valószínűség szerint ők lehettek tehát azok, akik valamennyi eszköz-
ből kifogyván, ám a közösség sorsáért továbbra is felelősséget érezvén az egy-
házmegyéhez fordultak. Beadványukat valószínűleg valamelyikük személyesen
vitte el előbb a felső-baranyai egyházmegye siklói központjába, ahonnan a pa-
nasz iktatási bejegyzése szerint aztán a pesti egyházkerületi központ levéltárába
került. Már maga a tény, hogy nem a somogyi egyházmegyét választották pana-
szukat kivizsgálandó, egyrészt azt mutatja, hogy még maguk sem voltak tisztá-
ban vele, hová is tartoznak testületileg, másrészt pedig kénytelenek vagyunk
hangot adni azon sejtésünknek, hogy valóban minél távolabb akarták tudni
Verestől az ügyet, akiben tényleg Géci szövetségesét, sőt – mint később kiderült,
minden alapot nélkülözve – felbujtóját gyaníthatták.

A beadvány érvelése abból az egyszerű tételből indult ki, hogy az úrvacsorá-
ban nem ember cselekszik, hanem Jézus Krisztus. Ő az, aki nekünk szolgál, ön-
maga teljes odaadásával. Vagy ahogyan Kálvin maga mondja: „Az Úr teste úgy
áldoztatott fel egyszer értünk, hogy most azzal táplálkozván, amaz egyetlen ál-
dozat hatását érezzük magunkban, hogy az Ő vére úgy ontatott ki egyszer ér-
tünk, hogy ránk nézve örökkévaló ital legyen. Ugyanezt jelenti az ígélet is:
'Vegyétek, ez az én testem, amely tiérettetek adatik.' (Mt 26, 26). Az tehát a pa-
rancs, hogy azt a testet vegyüek és együek, amely egyszer feláldoztatott üdvössé-
güinkre.” Ebből következően az úrvacsorát kiszolgáltató, legyen az akár lelkész,
akár az őt helyettesítő előljáró, nem döntheti el, ki méltó és ki méltatlan a szent
jegyek vételére. Ez egyedül az úrvacsorához járuló hívő lélek, valamint Krisztus
közös ügye. És ha mindez nem volna elég erős érv amellest, hogy Géci nem a
reformált tiszta és igaz hit szerint járt el, ott van még egy a közösséget érintő
súlyos bűne is, ugyanis az úrvacsora a reménység sákramentuma, mert nemcsak
emlékeztet az Úr halálára, hanem a jövőre ígését is magában foglalja, a Bárány
menyegzőjének előképeként. Ezek szerint az úrvacsora megtagadása a jövőbe
vetett reménytől is megfosztotta Árva-Tóthot és családját, ami egyben figyelmez-
tető jel lehetett a kis gyülekezet többi tagja számára, hogy bármikor lesújthat
haragja az engedetlenekre.

Mert ugyan sokan, akiknek a teológiában való jártassága nem terjedt odáig,
hogy felfogják Géci önkényeskedésének istenkáromló mivoltát és annak
messzeható következményeit, azt belátták, hogy a megválasztott előljárónak, aki
ráadásul a vízfakasztás csodája révén bizonyította, hogy Isten jóvátévő áldása
kíséri a cselekedeteit, biztosan jó oka lehet arra, amit tett, és valójában a kérdés a
továbbiakban nem úgy vetődött fel a számukra, hogy igazságos volt-e az úrva-
csora megtagadása, hanem úgy, hogy mit követhetett el Árva-Tóth, amiért ilyen
megszégyenítő büntetésben részesült.

Pedig mindenki tudni vélte a telepen, hogy mi állhat Géci tettének hátterében.

Valójában Árva-Tóth Géci egyik legodaadóbb követőjének számított mind
ama napig. Ő volt az egyike azoknak, akik az életet jelentő kút ásása közben éjt
nappallá téve a szolgálatára álltak, még a közvetlen ásási munkálatokban is részt
vett odalént az egyre mélyülő aknában mindaddig, míg mindketten viszonylag
kényelmesen, bár egymás verejtékében fürödve elfértek, és miután már csak aka-
dályozták egymást a mozgásban, vállalt a felszínen, főleg a föld elhordásával
kapcsolatos feladatokat.

Szóval akár meg is lepődhetnek volna az emberek Árva-Tóth megaláztatásán, hiszen mindenki tudta, hogy milyen hűséges embere volt Gécinek, ha nem lettek volna tanúi az utóbbi néhány hét meglehetősen mozgalmas eseményeinek, amelyek végső soron Árva-Tóth kegyvesztéséhez vezettek.

Valójában minden a licsányok feltűnésével kezdődött.

Nem csak arról az atavisztikus félelemről van szó, amelyet ezeknek a vadnak tűnő alakoknak a megjelenése váltott ki a magukat ebben az idegen környezetben nagyon is elhagyatottnak érző emberekből, akiknek egy része szíve legmélyén mégiscsak isten ellen való vétekként élte meg, hogy a földéhség kapzsiságának bűnétől sarkallva elhagyták szülőfalujukat, amire az Úr rosszállásának figyelmeztető jeleként fogták föl már a hasmenésjárványt is, ezekben a sötét arcú férfiakban pedig nem láthattak mást, mint azoknak a kegyetlen amoritáknak a megtestesülését, akik az ígéret földjére érkező Ábrahámot és népét is szorongatták. Persze valójában csak érthetetlen nyelvük, állatiasan vad és főleg a nőkre tapadó mohó tekintetük miatt félték tőlük mindannyian.

Géci pontosan érzékelte az ebben a rettegésben rejlő lehetőséget, és mindannyiuk megnyugtatóására őrséget szervezett, amely éjjel-nappali váltásban járta a falu határát, de főleg a nagy erdő felé vezető utakat tartották ellenőrzésük alatt, hiszen onnan bukkanhattak föl az idegenek rendszertelen időközönként. Eleinte a családfők önkéntes alapon ajánlották fel szolgálatukat kiegyenesített kaszákkal, nehéz baltákkal és vasvillákkal felszerelve a járőrözésre, csak hogy az idő előrehaladtával egyre terhesebbnek érezték ezt a szolgálatot. Ráadásul lassan kiderült, hogy a licsányoknak valószínűleg eszük ágában sincs betenni a lábukat a faluba, persze nem tudni, hogy mindez a felfegyverzett járőröknek tudható-e be, vagy csak jobbnak látták, ha a cserekereskedelmre redukálják a falusiakkal való kapcsolattartást, hiszen szükségük volt lisztre, húsrá, egyéb általuk az ideiglenes szállásukon meg nem termelhető élelemre, amiért cserébe kiegészített faszenet, erdei mézet, gombát stb. kínáltak.

Géci látva, hogy a férfiak belefáradtak az önkéntes őrszolgálatba, felajánlotta, hogy néhány hozzá hű emberéből, akiknek jellemzően még nem volt családjuk, persze a megfelelő javadalmazás ellenében, vagyis a többiek által megtisztított erdőterületekből méltányosan és arányosan, de munka nélkül részesedve, állandó védelmi osztagot szervez. A presbiterek többsége meg is szavazta Géci javaslatát, minden gyanakvó fenntartásuk mellett még a hármak sem mertek nemmel szavazni, hiszen a biztonságot mindenek fölött fontosnak tartották, és nekik sem volt jobb ötletük a falu nyugalmanak fenntartására, miközben azt is pontosan tudták, hogy semmiféle atrocitás sem történt a licsányok és a telepések között azok őszi eleji fölbukkanása óta.

Egy esetet kivéve.

Történt ugyanis, hogy a Szlána alsó folyásánál, ahol kissé földuzzasztva a patok vizét mosóhelyet alakítottak ki, ahová az asszonyok többnyire kettesével, hármával vitték mosni a szennyest, ezúttal egymaga sulykolta az ágyneműt Kovács Jóska fiatal és meglehetősen szemrevaló felesége. Nem tudni, miért nem beszélt össze más asszonyokkal, de tény, hogy nem volt jelen senki – rossz nyelvek szerint szégyellte a meglehetősen kétes eredetű foltokkal tarkított lepedőjét, mert nagy természetéről volt híres az ura, több gyereket azonban nem nagyon

szerettek volna ide, ebbe a szegénységbe –, amikor legalábbis az ő elmondása szerint nem messze tőle, az erdő szélén felbukkant egy licsány, és ugyan nem közelített hozzá, de jól láthatóan gyönyörködve a Kovács Jóska feleségében, mutogatta magát neki, sőt félreérthetetlenül önkielégítésre utaló mozdulatokat végzett, bár ezt a megriadt asszony nem tudta így megfogalmazni, csak azt érezte, hogy valami szégyentelen gyalázat esett meg vele, még így a távolból is. Még azt sem tudta megmondani, hogy mióta leshette, mióta gyönyörködhetett szép hajuldozásában, mert háttal állva görnyedt a víz fölé, miközben a lúgot verte ki a lepedőből a mosódeszkán, és csak akkor vette észre a félreérthetetlen mozdulatokat végző férfit, amikor a sajtó derekát kiegyenesítve körülnézett. Mindent otthagya futott persze a házak irányába segítségért kiáltozva, de mire az éppen otthon tartózkodó, felbőszült férfiak visszarohantak nagy husángokkal, fejszékkel felfegyverkezve, ki mit tudott hirtelenjében felkapni, nem találtak ott senkit, bár, hogy nem csupán fantáziált a Kovács Jóska asszonya – mert később még ennek a gyanúja is felmerült lévén az ura Géci elvakult hívének számított –, arról a fűszálakon csillogó és néhány, a virágát rossz helyen bontogató százszorszép szirmáról lecseppenő, félreérthetetlen eredetű váladék is tanúskodott.

Ez volt az az eset tehát, ami után nyilvánvalóvá vált a falu lakosai számára, hogy tenniük kell valamit, mert senki nem tudhatja biztonságban sem az asszonyokat, sem a gyerekeket ezeknek a – ahogyan néhányan az eset hallatán felbőszülve, bár némiképpen a fogalmat félreértve fogalmaztak – mocskos szodomitáknak a közelében. És ez volt az az eset, ami után még a hármak is megszavazták Géci állandó őrségre tett javaslatát, amely persze a hozzá leghűségesebb emberekből állt, még abban sem emeltek kifogást, hogy a megbízásukat, amely még egyszer mondjuk: az erdőirtás alóli mentességgel járt, időben sem korlátozták.

Bár a község többsége eleinte úgy hitte, de valójában Árva-Tóth Sándornak nem azzal volt baja, hogy őt magát, Géci legodaadóbb híveinek egyikeként, nem választotta be a faluőrségbe, hiszen valójában nem is vállalkozott volna rá, mert nem hitt abban, hogy az Isten áldása van a szinte munka nélkül szerzett jövedelmen, hanem gyanússá vált neki, hogy Géci mindezzel igazából nem a falut akarja megvédeni, hanem egyfajta állandó fegyveres alakulatot akar létrehozni hatalma biztosítása érdekében. Árva-Tóth éppen családjá, különösen szegény apja tragikus történetéből megtanulta, hogy óvakodni kell minden túlságosan nagy hatalomra szert tevő akár helyi, akár országos potentáttól, akármekkora segítőkészségről tesz is tanúbizonyságot, és különben is Géci annak idején többek között éppen azzal vette rá erre a nagy exodusra, hogy itt, távol az állami és a vármegyei hatóságoktól, lévén a Dráván túli területek hatalmi és jogi státusa ebben az időben valóban meglehetősen szabályozatlannak tűnt, szabadon rendelkezhet hite, élete és vagyona felett, csak a mindeneket látó és megítélő Úr lehet teteteinek egyedüli bírója.

Gyanúját csak táplálta a Kovács Jóska asszonyával megesett atrocitás előtt Géci furcsa viselkedése, rejtélyes útjai a rengetegben, amelyekre nem adott magyarázatot soha. Árva-Tóthnak, bár bizonyítani nem tudta, erős meggyőződésévé vált, hogy Géci lepaktált a licsányokkal, amire már korábban is gyanakodott olyasféle elszólásaiból, miszerint nem lesz baj velük, amíg ő itt a falu első embere, meg elhiheti neki, hogy már a tenyeréből esznek ezek a bűdös, pogány vademberek is.

De amikor Árva-Tóth négyszemközt, pontosabban Géci „kutyáinak” – ahogyan később megvetően emlegette a három hozzá leghűségesebb presbitert – jelenlétében szembesítette a telep „Mózesét” azzal, hogy mindannyiuk háta mögött a jogszerűen járó gabonaellátmányuk bizonyos hányadának terhére egyezséget kötött a lícsányokkal, miközben az embereket éppen a tőlük való félelem segítségével tartja a kezében, és számon kérte rajta mindazon nem vagy csak részlegesen megvalósuló ígéreteket, amelyekkel ide csábította őket az óhazából, Géci csak annyit mondott neki érdemi válasz helyett, hogy ne feledje, pontosan tudja, mitől kapott lángra a bojni zsinagóga, amelyben benne égett a helyi zsidó kántor neje és egyetlen leánygyermek, és azt ne higgye, hogy Jankovich főispán úr keze nem ér el idáig, ha ő, mármint Géci, azt úgy akarja. Akkor Árva-Tóth elsápadt, és szó nélkül otthagya Gécit a gyülekezeti sátorban felállított úrasztala mellett.

Mindez valószínűleg a Veres Benő látogatását követő év tavaszán, nyilván még húsvét előtt történhetett, legalábbis a Veres hagyatékában talált Géci-levélből, amelyben beszámolt a védelmi egység megszervezéséről, és szűkszavúan, minden indok nélkül rögzítette Árva-Tóth „pálfordulását”, erre következtethetünk.

Géci és Árva-Tóth szakításáról a jelen lévő három presbiter elbeszéléséből szerzett tudomást a gyülekezet, vagyis amolyan pletykaként az ő változatuk terjedt el a közösségben, amiben persze nem volt szó semmiféle paktumról a lícsányokkal, de cserében nem volt szó erről a zsinagógával kapcsolatos homályos és tisztázatlan indítékú célzásról sem, hanem inkább arról, hogy Árva-Tóth azért kérte számon Gécit, mert nem választotta be a faluőrség kiváltságosai közé, holott úgy hitt benne, mint valami Messiásban, de ebből az esetből is csak azt láthatták az emberek, hogy nem saját ambíciói vezérlik Gécit azzal, hogy csak a hozzá hű embereket jutalmazza, hanem tényleg a falu biztonságát és a hitközség boldogulását tartja egyedül szem előtt.